

Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΟΤΗΤΑΣ

«... αλλά και διότι του πλήθους των μονών -4 σταυροπηγιακών και 51 ενοριακών, το 1911- μιας μάλιστα μητροπόλεως (της Δρυϊνουπόλεως), γίνεται φανερόν πόσον μεγάλη και επιβλητική ήτο εν'αυτή η δύναμις της ορθόδοξου Ελλην. Εκκλησίας, αλλά και πόσον ευεργετική ήτο η επίδρασις της, αφού, πολλοί μοναί συνέβαλον εις την διατήρησιν της Ελλην. Παιδείας.»

*Μιλτιάδης Σπυρομίλιος
(Ο νέος Κουβαράς, 1996, σελ 258*

Την περιοχή Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως (Αργυροκάστρου) μπορούμε να αποκαλέσουμε σήμερα, με πόνο και περηφάνια, ως ένα δεύτερο Άγιο όρος, αλλά με γκρεμισμένα μοναστήρια. Σε δέκα μονές βυζαντινής περιόδου στο βόρειο τμήμα της Ηπείρου λειτουργούσαν από την ίδρυσή τους σχολεία. Πρόκειται για τις μονές: Αγ. Θανασίου στην Πολύτσιανη, Δριάνου, Πέπελης, Δούβιανης, Αγ. Ιωάννου, Θεολόγου, Μάλτσιανης, Διβροβουνίου ή Στύλου και Δίβρης, Σωρωνιάς, Κάμενας, Απολλωνιάς, Αρδενίτσας.

Ο Χριστιανισμός στην Ήπειρο, όπως και γενικότερα στη σημερινή Αλβανία, διαδόθηκε πιθανότατα από τον 1^ο μ.Χ. αιώνα. Αυτό διαπιστώνεται από την προς Ρωμαίους επιστολή του Απόστολου Παύλου το 58 μ.Χ. Κέντρο της αποστολικής του δραστηριότητας στην Ήπειρο, ο Παύλος κατέστησε τη Νικόπολη.

Η Βασιλική του Αλκίσιονος στη Νικόπολη

Κατά τον 2^ο μ.Χ αιώνα, η Ήπειρος ανακηρύχτηκε αυτοτελής ρωμαϊκή επαρχία επί Διοκλιτιανού, ο οποίος τη διαίρεσε διοικητικά σε Παλαιά και Νέα. Ως αυτοτελής επαρχία της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, έγινε συγκλιτική και πέρασε στη βυζαντινή πλέον αυτοκρατορία.

Από τα πρώτα χρόνια ιδρύθηκαν εκκλησίες, αναφέρονται μάλιστα και επισκοπές.

Η Έδρα της πρώτης Ορθόδοξης Επισκοπής, της Δρυϊνούπολης, θεμελιώθηκε το 429. Ερείπια της Δρυϊνούπολης, κατά το χρονικό της Δρόπολης γραμμένο τον 18^ο αιώνα, σώζονται σήμερα νοτιοανατολικά της κοινότητας Λέκλη. Βορειοδυτικά των χτισμάτων της αρχαίας πόλης βρίσκονται τα ερείπια μερικών ναών. Οι γιγάντιοι σταυροί στα νεκροταφεία δίπλα τους, όπως και η

δόμηση των ναών μαρτυρούν για την αρχαιότητά τους.

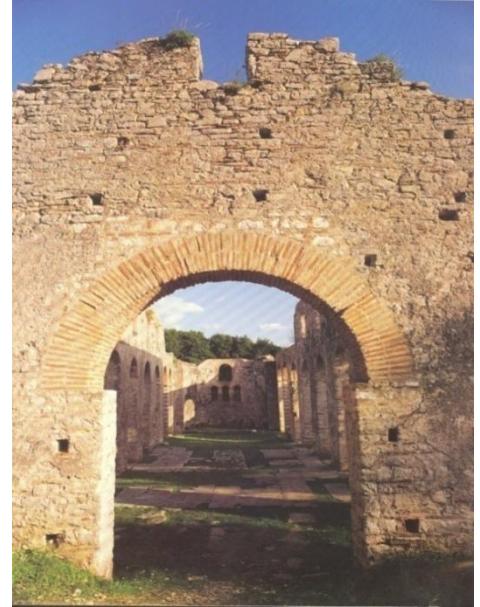
Η σημερινή Επισκοπή στη Μαύρη Ρίζα Αργυροκάστρου, είναι το δεύτερο γνωστό κέντρο, έδρα της επισκοπής Δρυϊνουπόλεως (από το 558-1183). Ιδού και το όνομα του χωριού. Από το 1183 μέχρι το 1318, η Επισκοπή Δρυϊνουπόλεως εγκαταστάθηκε στο μοναστήρι της Υψηλής Πέτρας για να συνεχίσει πλέον την πορεία της, πλέον ως Ιερά Μητρόπολη με κέντρο το Αργυρόκαστρο.

Άλλες γνωστές αρχαίες επισκοπές είναι του Βουθρωτού, (το438 και το 535 μ.Χ. μνημονεύεται ως έδρα επισκόπου), της Εύροιας τον 4^ο αιώνα, της Χιμάρας κλπ.

ΤΟ ΒΟΥΘΡΩΤΟ

Στο Βουθρωτό του αρχαίου Ελληνικού και Ρωμαϊκού Πολιτισμού και έδρα Επισκοπής, υπάρχουν τα ερείπια πολλών ορθόδοξων ναών. Η βασιλική της Ακρόπολης, του 5^{ου} αιώνα μ.Χ, βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο της αρχαίας πόλης. Είναι χτισμένη πάνω σε αρχαίο ναό.

Της ίδιας περιόδου (Πρώτο μισό του 6 ου αιώνα) είναι και εικονιζόμενη βασιλική. Στον τύπο της τρίκλιτης βασιλικής με εξέχον εγκάρσιο κλιτός ανήκει η βασιλική του Βουθρωτού – στην οποία ο χωρισμός των κλιτών γίνεται με πεσσοστοιχίες, αντί για κιονοστοιχίες όπως είναι συνηθέστερο. Το χαρακτηριστικό του μνημείου αυτού, με το μεγάλο αίθριο και τα προκτίσματα στη δυτική πλευρά του, είναι οι ημικύκλιες απολήξεις των πλαγίων πλευρών του εγκαρσίου κλιτούς έτσι ώστε η ανατολική πλευρά του να παρουσιάζει τη μορφή τρίκογχου .

Παλαιοχριστιανική βασιλική. Στην αφίδα υπάρχουν ίχνη τέμπλου, που βοηθούν στη χρονολόγηση της ανέγερσης της εκκλησίας(το πρώτο μισό του 6^{ου} μ.Χ αι.).

Από τα σπουδαιότερα εκκλησιαστικά μνημεία στο Βόρειο τμήμα της Ηπείρου είναι επίσης το βαπτιστήριο του Βουθρωτού, εντελώς ιδιόμορφης τυπολογίας. Εκτός του ότι δεν είναι προσαρτημένο σε ναό, όπως συμβαίνει συνήθως με τα παλαιοχριστιανικά βαπτιστήρια, και η μορφή που παρουσιάζει δεν είναι γνωστή σε αλλά κτίρια του είδους. Εξωτερικά είναι τετράγωνο και εσωτερικά κυκλικό, με δυο σειρές κίωνων, διατεταγμένων ανά οκτώ, σε ομοκέντρους κύκλους γύρω από την κολυμβήθρα.

Από τα καλύτερα σωζόμενα κτίσματα του είδους σε ολόκληρη τη ρωμαϊκή επικράτεια. Έργο του 6^{ου} μ.Χ. αι. με δύο ομόκεντρες εσωτερικές σειρές κίωνων από γρανίτη και μεγάλη δεξαμενή στο κέντρο του δαπέδου για τους

βαπτιζόμενους.

Τα θέματα και τα εξαιρετικής ωραιότητας ψηφιδωτά του δαπέδου(παγώνια, πέρδικες, αμφορείς, κλήματα),σχετίζονται με εκείνα της Νικοπόλεως, πρωτεύουσας της Παλαιάς Ηπείρου.

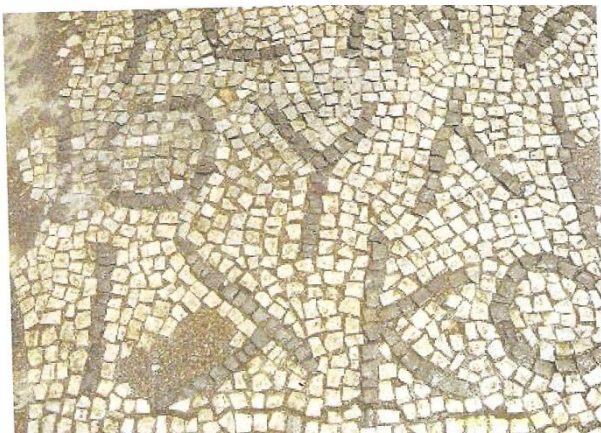
ΟΙ ΠΑΛΕΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΒΑΣΙΛΙΚΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΟΝΕΙΑΣ

Σ' ένα πλάτωμα με πανοραμική θέα, βορειοανατολικά του Αργυροκάστρου, βρίσκεται η αρχαία πόλη της Αντιγόνης. Από τις μέχρι τώρα ανασκαφές έχουν αποκαλυφθεί δύο παλαιοχριστιανικοί ναοί, από τους οποίους ο πιο αξιόλογος είναι η τρίκογχη μονόκλιτη βασιλική του 6^{ου} αι. Οι διαστάσεις της είναι περίπου 7x15μ.

Εκτός από αυτή τη βασιλική, υπάρχει κι άλλη μικρότερη, με μονόκογχο Ιερό Βήμα. Σώζονται μόνον οι τοίχοι χαμηλά, λίγο πάνω από τη θεμελίωση. Τα ερείπια μαρτυρούν τη χρήση παλαιότερων αρχιτεκτονικών μελών.

Ερείπια από την ιστορική Αντιγόνη, που έκτισε ο Πύρρος (295-290π.Χ) σε καλά οχυρομένο λόφο.

Τμήμα από ψηφιδωτό δάπεδο στη τρίκογχη βασιλική του 6^{ου} αιώνα στην Αντιγόνη

ΜΝΗΜΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΥ:

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΩΡΩΝΙΑΣ.

Λέγεται ότι χτίστηκε στην τοποθεσία της αρχαίας πόλης Σωρείας, την εποχή του Αυτοκράτορα Θεοδοσίου του Μεγάλου.

Η μονή της Σωρωνιάς είναι συνδεδεμένη με τους μύθους και τους θρύλους με κεντρική φυσιογνωμία τον Άη Δονάτο, τον επίσκοπο Ευροίας που έζησε θαυματουργώντας τον 4^ο αιώνα, δλδ την εποχή του Αυτοκράτορα Θεοδοσίου του Μεγάλου.

Ο βυζαντινός αυτός ναός της Μονής κατείχε στολισμένο τρούλο και άλλα κομψοτεχνήματα της βυζαντινής τέχνης. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, ήκμαζε. Διασώζονταν μέχρι το 1900, οπότε ανακαινίστηκε εκ' βάθρων.

Εδώ διεξάγονταν το μεγαλύτερο πανηγύρι του Δεκαπενταγούστου.

Επί Αλή Πασά ο αρμοστής της Κέρκυρας Μαϊτλανδ αξεκόλιστε από ένα αρχαίο μνημείο δύο ογκώδεις πλάκες κατάγραφες από αρχαίες επιγραφές, τις οποίες μετέφερε στο Λονδίνο. Είχε ξακουστή μοναστηριακή σχολή.

ΟΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΝΑΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΣΤΗ ΜΕΛΙΑΝΗ

Κατά τον Ιερεμίου, μέχρι το 1870 εσώζοντο εις την περιοχή της Βραχογοραντζής Μέλιανη τρεις περικαλλείς ναοί, των βυζαντινών χρόνων, τιμώμενοι επ'ονόματι του

Κατεδαφισμένος ναός στη Μέλιανη

Αγίου Γεωργίου, Αγίου Αθανασίου και Προφήτου Ηλιού, εις τους οποίους κατά την εορτήν των τιμωμένων αγίων προσήρχοντο όχι μόνο οι κάτοικοι των περίξ χωριών, Βραχογοραντζής, Γλίνας και Επισκοπής, αλλά και εκ των απέναντι χωριών της Δρόπολης, των Γεωργουτσατών, της Γράψης, Ζερβάταις και άλλων. Από το 1870 όμως οι περικαλλείς αυτοί ναοί εγένοντο θύμα του Μουσουλμάνου

Ένας από τους περικαλλείς βυζαντινούς ναούς στη Μέλιανη, μεταβαλλόμενο σε τεκέ, αποκαλούμενο «Μέλιανητεκε»

Μολώχ. Ο εκ Λυμποχόβου Αλλή Μπαμπάς προέβη εις την αγοράν της μόνης εντάφθα υπάρχουσης οθωμανικής εκτάσεως εξ 1.5 στρεμ. Αποβλέπων εις τον καταχθόνιον σκοπόν, όπως συν τω χρόνω σφετερισθεί και τα πλούσια κτήματα των ναών τούτων και ακολούθως κατακρημνίζων τούτους, να εξαλείψει παν ίχνος υπάρξεως αυτών. Πράγματι, αφού ο αλητήριος ούτος προέβη κατά το 1870 εις την αγορά της εν'λόγω περιοχής, κατασκεύασε κατ'αρχάς, πλησίον της οθωμανικής ιδιοκτησίας μικράν τίνα καλύβην, εις την οποία συνεκέντρωσε συν τω χρόνω όλους τους κακούργους της περιοχής Αργυροκάστρου και, ιδρύσας ακολούθως ευρύχωρων οικίαν, μετέβαλε ταύτην εις πραγματικόν ενδιαίτημα των ληστών και κακοποιών, οι οποίοι απέβησαν ολίγον κατ'ολίγον αληθής μάστιξ της Δροπόλεως και των γειτονικών περιοχών του Πογωνίου και της Τσαμουριάς. Δια της βοήθειας των χριστιανομάχων τούτων κακούργων ο Αλλή μπέης ήρχισε το αρπακτικόν του έργον, κατεδαφίσας κατά πρώτον τον άχρι τούδε εις άριστην κατάστασιν σωζόμενον ναόν του Αγίου Γεωργίου και μεταβαλών τούτον εις τουρκικόν τέμενος «τεκέ».

Η ΜΟΝΗ ΥΨΗΛΗΣ ΠΕΤΡΑΣ Ή ΤΣΕΠΟΥ

Η Μονή Υψηλής Πέτρας ή Μονή Τσέπου, αφιερωμένη στον Αγ.Νικόλαο, βρίσκεται στα ΒΔ του Αργυροκάστρου-ανάμεσα στα χωριά, Γαρδίκι, Μασχουλόρι, Χουμελίτσα,Πλεσάτι και Προγγή.

Μονή Υψηλής Πέτρας ή Τσέπου με την αφιερωμένη στον Αγ. Νικόλαο εκκλησία.

Η ίδρυση της Μονής Υψηλής Πέτρας,κατά την παράδοση ,έγινε την εποχή του Ιουστινιανού(527-565), οπότε χτίστηκε και η γνωστή εκκλησία της Γέννησης της Θεοτόκου Άνω Λαμπόβου. Χτίστηκε πάνω στα ερείπια της αρχαίας ελληνική πόλης Φανωτή.

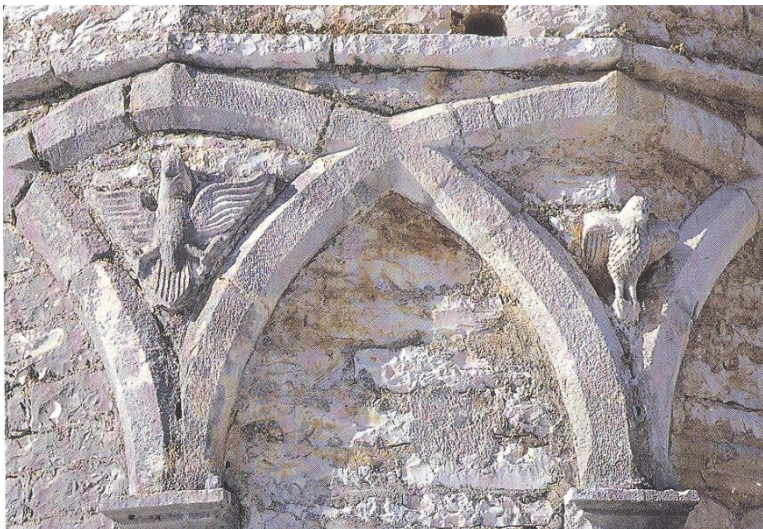
Σύμφωνα με άλλη παράδοση η Μονή Υψηλής Πέτρας ιδρύθηκε από τον Κωνσταντίνο τον Πωγωνάτο (668-681) και ξαναχτίστηκε από τον Ανδρόνικο Α' Κομνηνό (1183-1185).Ανακαινίσθει το 1799, όπως μαρτυρεί η εντετειχισμένη λίθινη πλάκα στην είσοδο του ναού.

ΜΟΝΗ ΡΑΒΕΝΙΑΣ Ή ΡΑΒΕΝΙΩΝ

Στη Δυτική πλευρά του χωριού Καλογοραντζή, βρίσκεται η Μονή Ραβένιας ή Ραβενίων, αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου.

Ο περίτεχνος τρούλος της Παναγίας.

Λεπτομέρεια από τις εξωτερικές διασταυρούμενες αψίδες με παραστάσεις αετού και κουκουβάγιας.

Η Μονή Ραβένιας κατά την παράδοση, ιδρύθηκε την εποχή του Ιουστινιανού και επί των ερειπίων ελληνικού βωμού, ενώ σύμφωνα με την κτιτορική του καθολικού της, χτίστηκε το 1611 από τον ιερομόναχο Χριστόφορο. Ο κομψός ναός είναι τρίκογχος σταυροειδής. Συνδυάζει βυζαντινά στοιχεία με δυτικές επιδράσεις. Τρεις τοξωτές πύλες συνδέουν το νάρθηκα με τον κυρίως ναό. Τέσσερις κίονες στηρίζουν τον κομψότατο ψηλόλιγνο τρούλο.

Η πρόσβαση γίνεται με υψηλό όχημα, ή οδοιπορικώς.

ΜΟΝΗ ΔΡΥΪΑΝΟΥ

Ανάμεσα στα χωριά Βουλιάρατες, Ζερβάτες, Γεωργουτσάτες, Μουζίνα και Δρόβιανη και σε μια κορυφή του βουνού Κόζακα (Πλατοβούνι), βρίσκεται η μονή Δρυϊανού, Ντρυάνου ή Δρυάνος, αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Οφείλει την ονομασία της, όπως και η Δρυϊνόπουλη, είτε η Δρόβιανη, - στα πυκνά δάση από δρυς.

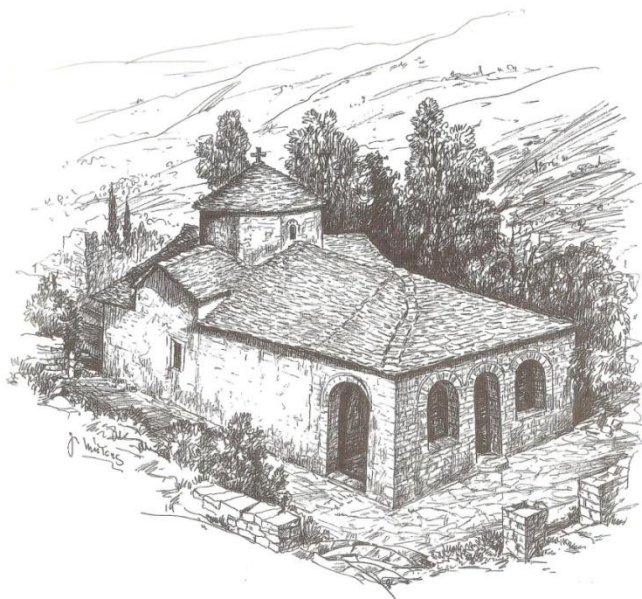
Η Μονή Δρυάνου, σύμφωνα με σιγγιλλιώδες γράμμα του Οικουμενικού Πατριάρχη Σεραφείμ, ιδρύθηκε από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό (527-567) και ήταν αρχικά Σταυροπηγιακή.

Υπάρχουν και άλλες εκδοχές, οι οποίες φαίνεται ότι δεν ευσταθούν, όπως, κατά τους Πουλίτσα και τον Ευαγγελίδη, η ίδρυσή του θα πρέπει να έγινε στις αρχές του 11^{ου} αιώνα, ή κατά το Μπαρά, τον 12^ο αιώνα.

Η μονή Δρυάνου υπήρξε πλουσιότατη, με μετόχια, -πραγματικά μοναστήρια, στο Ζερβάτες, Μουζίνα, Δρόβιανη, μέχρι τη Μολδοβλαχία της Ρουμανίας. Τα έσοδα μόνο από το τελευταίο μετόχι ήταν 15 000 Καισαρικά φλωριά.

Στη Μονή Δρυάνου, λειτουργούσε μεγάλη σχολή γραμμάτων. Είχε τρία τμήματα (αντίστοιχα στο ίδιο το μοναστήρι και στα μετόχια της Δρόβιανης και του Ζερβάτες). Φοίτησαν πολλοί ιερείς, δάσκαλοι και άνθρωποι των γραμμάτων και του εμπορίου. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται, ο Οικουμενικός Πατριάρχης Γρηγόριος ο ΣΤ, ο ονομαστός δάσκαλος Παπα -Ζήσης, ο ιστοριοδίφης Αθανάσιος Πετρίδης, ο μουσικοσυνθέτης και πρωτοψάλτης του Πατριαρχείου Κ. Παπαχρήστου ή Βρέτης και πολλοί άλλοι.

Η πρόσβαση είναι δύσκολη. Οδοιπορικός απαιτεί μία περίπου ώρα αντίστοιχα από τα χωριά Βουλιάρατες, Ζερβάτες, Δρόβιανη.

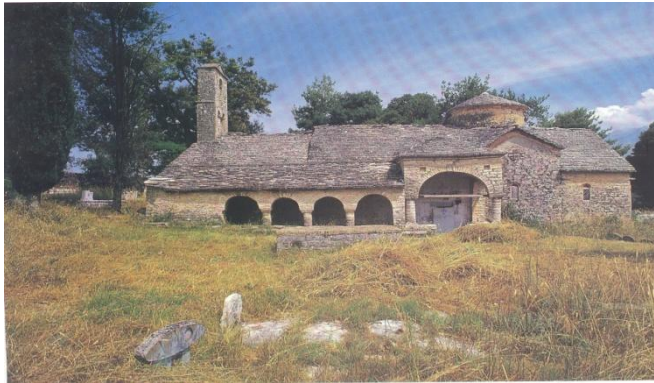
Ο ναός της Μονής Δρυάνου όπως είναι σήμερα, σε ζωγραφική του Γ. Μήτση.

Ο ΝΑΟΣ ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΟΥ ΖΕΡΒΑΤΙΟΥ

Πρώτη αναφορά στην ύπαρξη του ενοριακού και κοιμητηριακού ναού του Ζερβατιού γίνεται στην εποχή του Ιουστινιανού. Ο ναός καταστράφηκε τον 12^ο αιώνα.

Την ίδια περίοδο χτίζεται εκ θεμελίων διατηρώντας την αρχική μορφή. Δύο επιγραφές που σώζονται ακόμα παρέχουν πληροφορίες για προσθήκες στο αρχικό κτίσμα. Η πρώτη που είναι αντοιχισμένη στο καμπαναριό, φέρει ημερομηνία 1583 και αφορά την προσθήκη του «γυναικείου». Ο ναός είναι αγιογραφημένος. Υπάρχουν δύο στρώσεις αγιογραφιών. Η δεύτερη αγιογράφηση φέρει ημερομηνία το 1606. Πιθανολογείται ότι αγιογράφος της υπήρξε και ο Ονούφριος ο Κυπριώτης.

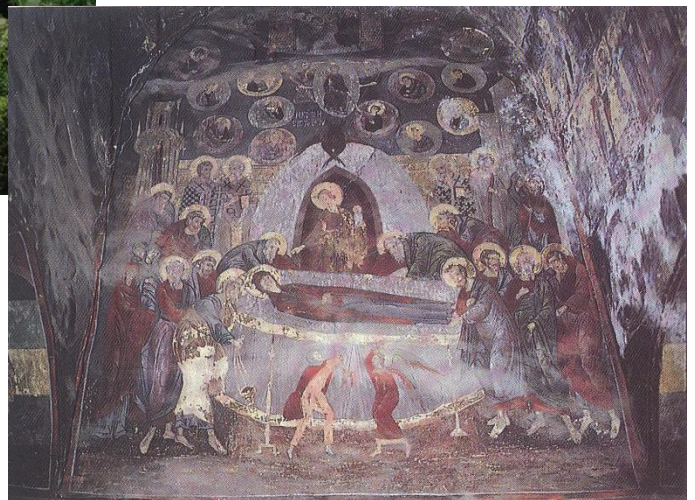
Πρόσβαση με αυτοκίνητο, μόλις 2 χμ από την κεντρική οδό Κακαβιάς Αργυροκάστρου, προς το ομώνυμο χωριό.

Ο ναός αρχικά είχε σχήμα τετραπλεύρου, ενώ ο σημερινός τύπος είναι σταυροειδής με τρούλο, κυλινδρικό τύμπανο και τοξωτά παράθυρα.

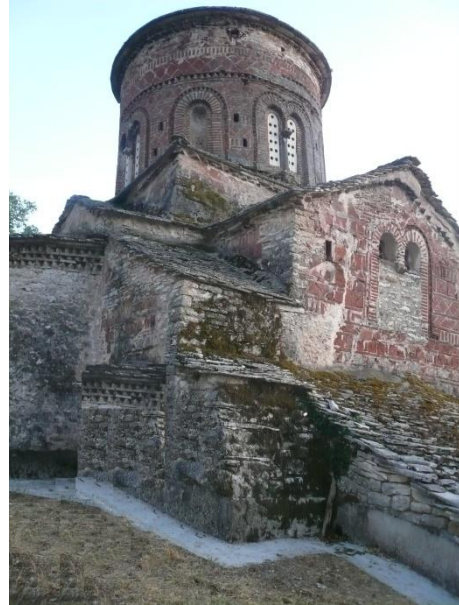
Αναστήλωση του ναού έγινε την περίοδο 2006-2009. Η πρώτη φάση (το τμήμα που καλύπτετε με κεραμίδια) είναι της Βυζαντινής περιόδου

Δραματική παράσταση της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, στην οποία είναι αφιερωμένη η εκκλησία. Διακρίνεται σε πρώτο πλάνο η λεπτομέρεια του αγγέλου που αποκόπτει το χέρι του απίστου.

ΝΑΟΣ ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΛΑΜΠΟΒΟΥ

Από τα πιο σεβάσματα προσκύνημα της περιοχής είναι ο ιστορικός Ναός (Γενέσιον της Θεοτόκου) στο Απάνω Λάμποβο. Τον έχτισε, κατά την παράδοση, ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός (527-565). Η τοπική παράδοση θέλει τον Ιουστινιανό να έκανε εδώ και το γάμο του. Στην ιερή τράπεζα δεσπόζει ένας σταυρός, απ'τον οποίο φαίνεται ότι έχει αφαιρεθεί το περιεχόμενο. Πρόκειται για το ξύλο από τον Τίμιο Σταυρό. Η παράδοση επιμένει με φανατισμό ότι ο Ιουστινιανός προμήθευσε το ναό του με ένα κομμάτι από το ξύλο του Τίμιου Σταυρού. Στην παρουσία του ξύλου από τον Τίμιο Σταυρό, αποδίδουν οι κάτοικοι το γεγονός ότι ο ναός συνεχίζει να υπάρχει από τότε. Μέχρι το 1967, διατηρούνταν ζωντανή μια παράδοση. Η περιφορά του τίμιου σταυρού σε

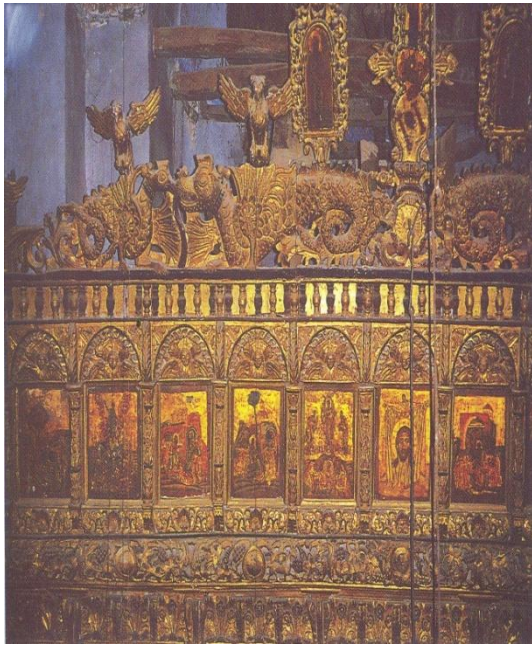
πομπή αλόγων σε όλα τα Ριζά μέχρι και το Πωγώνι στην Ελλάδα. Ο Σταυρός, υπήρχε μέχρι αργά, (1989). Δημοσιεύματα στον αλβανικό τύπο αναφέρουν ότι την κλοπή του οργάνωσε η κόρη του δικτάτορα Ε. Χότζα. Στην εξωτερική αρχιτεκτονική δεσπόζει ένας υψηλός κυλινδρικός τρούλος που περιβάλετε από περίστωο. Η αμελής πλινθοπερικλειστή τοιχοποιία και ο εξωτερικός διάκοσμος με ρομβοειδή και τριγωνικά πήλινα πλακίδια απαντούν σε μεταβυζαντινές εκκλησίες της Καστοριάς.

Το αρχικό κτίριο φαίνεται ότι ανακατασκευάστηκε μαλών στον 10^ο– 11^ο αιώνα. (Ορισμένοι ερευνητές το τοποθετούν στον 12^ο η 13^ο αιώνα.) Το 1776 και τον 19^ο αι. ανακατασκευάστηκαν οι αψίδες και κτιστήκαν διάφορα προσκτίσματα.

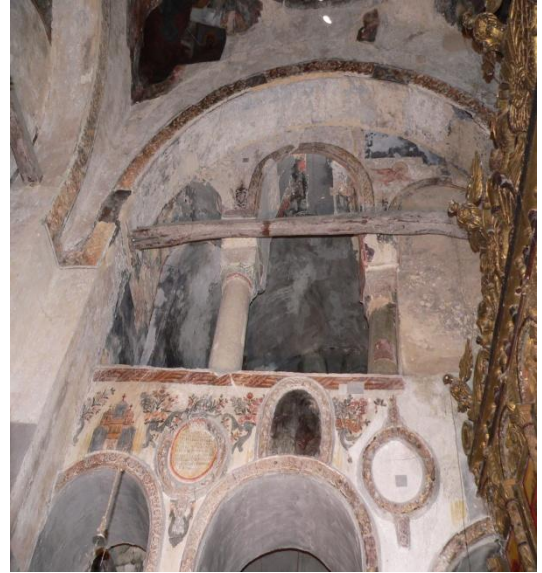
Πρόσβαση με αυτοκινητόδρομο σε 20' από τα Σωφράτικα προς Λιμπόχοβο.

Μία από τις εντυπωσιακότερες βυζαντινές εκκλησίες. Οι μεταγενέστερες προσθήκες άλλαξαν την πρώτη της μορφή. Αρχικά είχε ανεγερθεί ως βασιλική με τρούλο αλλά κατά την ανακαίνιση του 12^{ου} μ.Χ αι. μετατράπηκε σε σταυροειδή.

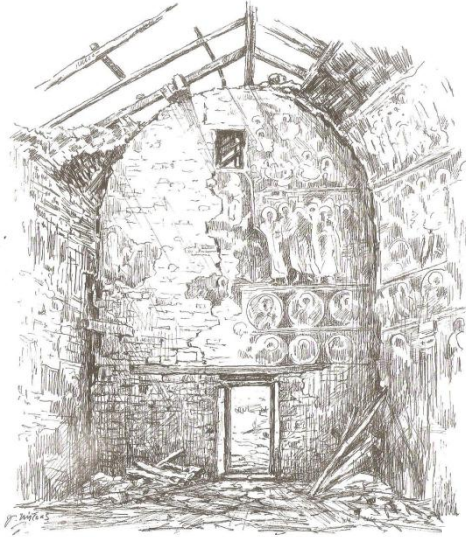
Το επάνω τμήμα του τέμπλου με εικόνες από το Δωδεκάορτο και το Αγ. Μανδήλιον. Πάνω, διακρίνεται ο ξυλόγλυπτος σταυρός πλαισιωμένος από την Παναγία αριστερά και τον Ιωάννη τον Θεολόγο δεξιά.

Η δεξιά πλευρά του εσωτερικού του Ναού

Η ΜΟΝΗ ΖΩΝΑΡΙΩΝ Ή ΚΑΚΙΩΜΕΝΟΥ.

Είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Βρίσκεται πάνω στα ελληνο-αλβανικά σύνορα , νοτιοανατολικά του χωριού Κατούνα, στην Πάνω Δρόπολη, χωριό το οποίο μετοίκησε ομαδικά το καθεστώς Χότζα στα μέσα της δεκαετίας του 50' του προηγούμενου αιώνα.

Η πιο διαδομένη εκδοχή τοποθετεί την ίδρυση της Μονής κατά τον 11^ο-12^ο αιώνα. Οι Σπυρομήλιος και Ευαγγελίδης τοποθετούν την ίδρυσή της στα μέσα του 16 αιώνα. Η νεότερη ανακατασκευή φέρεται ότι έγινε το 1761.

Το καθολικό της μονής αγιογραφήθηκε στα 1806.

Υπολείμματα της μονής σε απόδοση του ζωγράφου Γ. Μήτση

Η Μονή γκρεμίστηκε για να χτιστεί το συνοριακό φυλάκιο της Κατούνας. Οι συνοριακοί εξασκούνταν στη σκοποβολή έχοντας στόχο τις εικόνες των αγίων

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΚΟΠΗ

Νοτιότερα από το Απάνω Λάμποβο, στην κοιλάδα της Δρόπολης βρίσκεται το χωριό Επισκοπή, χτισμένο στις πλαγιές της βουνοσειράς του Μπουρέτο. Και εδώ υψώνεται άλλος βυζαντινός ναός, όμοιος περίπου με τον ναό του Λαμπόβου.

Πρόκειται για το δεύτερο γνωστό κέντρο, έδρα της επισκοπής Δρυινοπόλεως (από το 558-1183). Ιδού και το όνομα του χωριού. Η επιγραφή αναφέρει ότι είναι χτισμένος επί Βυζαντινού Αυτοκράτορα Αλεξίου Κομνηνού, τον XI αιώνα. Είναι τρίκλιτος ναός, χωρίς νάρθηκα. Ανήκει στην

κατηγορία των σταυροειδών εγγεγραμμένων ναών, όπου ο τρούλος υψώνεται στη διασταύρωση δυο καμάρων, οι οποίες εγγράφονται σε ένα ορθογώνιο. Στην περίπτωση της Επισκοπής ο τρούλος δεν στηρίζεται σε κίονες ή πεσσούς αλλά σε τοίχους.

Μια άλλη επιγραφή στο εσωτερικό το ναού μιλάει ότι χτίστηκε το 639 μετά Χριστόν. Ενισχύει την εκδοχή αυτή το γεγονός ότι το ιερό του ναού διατηρεί ακόμα την παλαιοχριστιανική του μορφή με έκδηλη την ενσωμάτωση στοιχείων των αρχαίων θεάτρων. Το σύνθηρο δηλώνει επίσης ότι πρόκειται για κέντρο επισκοπής Πέτρινο είναι και το τέμπλο.

Πρόκειται για σημαντικό πολιτιστικό κέντρο που δεν αφήνει αδιάφορη την λαϊκή φαντασία και παράδοση. Η παράδοση, λοιπόν, λέει ότι ο ναός χτίστηκε με λευκές μεγάλες πέτρες, τις οποίες μετέφεραν από τον κάμπο της Δρόπολης γιγαντωμένες γυναίκες με μεγάλα βυζιά που τα έριχναν πίσω από τις πλάτες για να στηρίζουν τις ασήκωτες πέτρες.

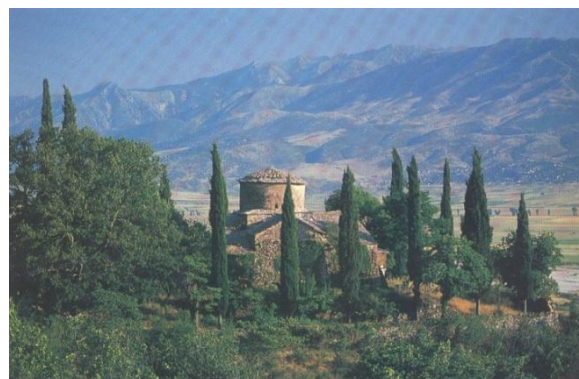

Ο ίδιος μύθος λέει ότι αργότερα ο ναός γκρεμίστηκε. Οι μάστορες που τον ξαναέχτισαν βρήκαν στα χαλάσματα μάρμαρα με επιγραφές σε άλλη γλώσσα σε «ρωμαϊκή» (!)

Δίπλα στο ναό σώζονταν μέχρι προσφάτως ένα κομμάτι από τον γνωστό Μέγα Δρόμο, που ανάγεται στη λειτουργία ακόμα της αρτηρίας που σε πήγαινε στην Εγνατία Οδό.

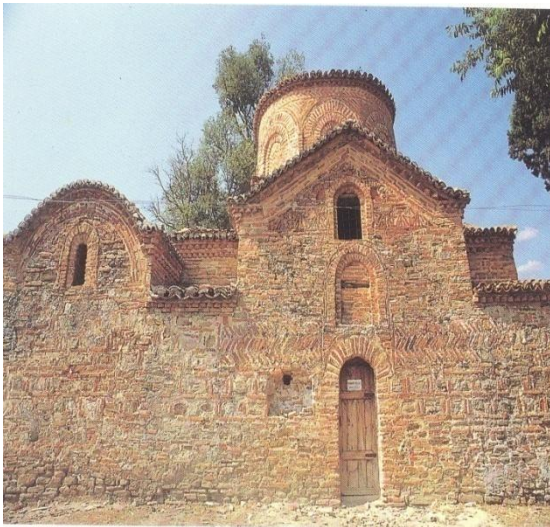
Η πρόσβαση με αυτοκίνητο 10' από τη Γράψη.

Η εκκλησία είναι σταυροειδής με κυλινδρικό τρούλο, ψηλό κυκλικό τύμπανο και κωνική στέγη.

ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΟΣΣΙΝΑΣ

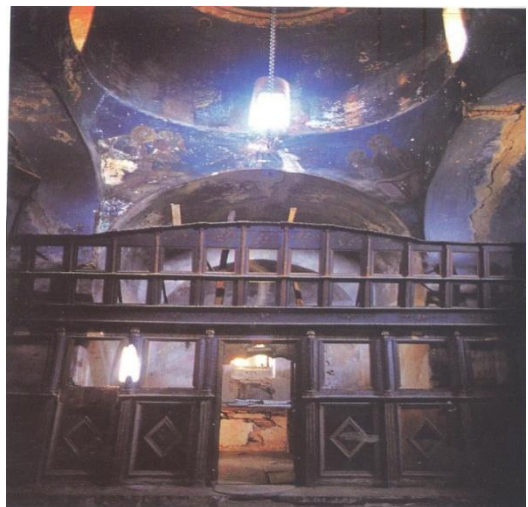
Έξω από την Πρεμετή υπάρχει το χωριό της Κοσσίνας, όπου και ο γραφικός βυζαντινός ναός της Θεοτόκου, κατάλοιπο πιθανώς ενός μοναστηριού. Η ίδρυση της εκκλησίας πρέπει να έγινε τον 12^ο αιώνα και φέρει έντονα τα χαρακτηριστικά των πρώτων σταυροειδών ναών που δέχτηκαν την επίδραση εκκλησιών της Κωνσταντινούπολης του 9^{ου} αιώνα.

Απόψεις της εκκλησίας.

*Ανατολική άποψη του εσωτερικού της εκκλησίας.
Φαίνεται τμήμα του τρούλου, των δύο σφαιρικών
τριγώνων και του ξύλινου τέμπλου.*

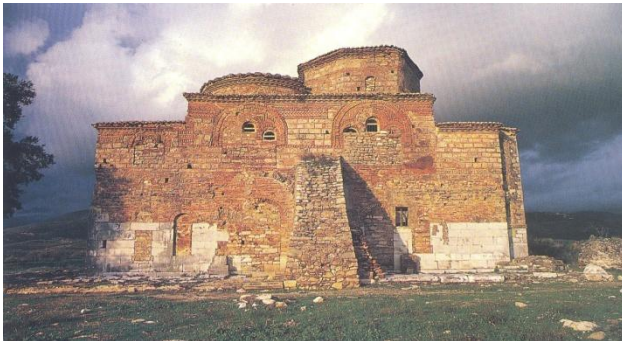

Η ΜΟΝΗ ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΟΥ

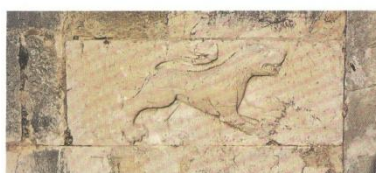
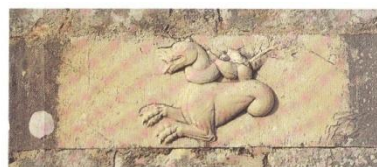
Η Μονή Μεσοποτάμου, αφιερωμένη στον Αγ. Νικόλαο, βρίσκεται σ' ένα πευκόφυτο ύψωμα, ανάμεσα στο ομώνυμο χωριό και τον ποταμό Μπίστριτσα, στο νομό Δελβίνου.

Κατά το Μυστακίδη (Φωνή της Ηπείρου, 1901), χτίστηκε το 306 μ.Χ., από το Μεγάλο Κωνσταντίνο και ξαναχτίστηκε το 1043, από τον Κωνσταντίνο το Μονομάχο.

Διακρίνεται για την αρχιτεκτονική πρωτοτυπία του. Ο κύριος ναός είναι δικλιτος και στεγάζεται με τέσσερις τρούλους, που στηρίζονται στους εξωτερικούς τοίχους και σε ένα κεντρικό κίονα, που ήταν ανεπαρκής για να στηρίζει τόσο μεγάλο βάρος και εγκλωβίστηκε στα τέλη του 18^ο αιώνα σε ένα ογκώδη πεσσό. Νάρθηκας, που καλύπτεται με τρεις ημικυκλικούς θόλους και στεγάζεται με τρεις δικλινεις στέγες, χωρίζεται από τον κυρίως ναό με τέσσερις κίονες. Ανατολικά προεξείχαν δυο πεντάπλευρες ανίδες - σήμερα έχουν αντικατασταθεί από μια πεντάπλευρη - ενώ στοές, που δεν σώζονται, περιέβαλαν το κτίριο από τρεις πλευρές. Ο ναός είναι κτισμένος χαμηλά με καλοπελεκημένους δόμους που προέρχονται από κτίρια της αρχαίας Φοινίκης. Το πλινθοπερικλιστο σύστημα δομής και ο πλούσιος κεραμοπλαστικός διάκοσμος των ανώτερων τμημάτων της τοιχοδομίας, καθώς και το περίστωο θυμίσουν τη ναοδομία του Δεσποτικού της Ηπείρου, του οποίου οι αρχιτέκτονες έδειχναν μερικές φορές προτίμηση για ασυνήθιστες κατασκευές όπως η Παρηγορήτισσα στην Άρτα. Ο Άγιος Νικόλαος ανάγεται στη δεύτερη πενήνταετία του 13^{ου} αι.

33. Αγ. Νικόλαος, η μοναστηριακή εκκλησία με την ιδιότυπη αρχιτεκτονική μορφή της βυζαντινής παράδοσης.

188

Ανάγλυφα από τον εξωτερικό δόμο των τοιχών της βάσης της εκκλησίας.

Η ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΣΑΡΑΝΤΑ

Πάνω σ' ένα λόφο της πόλης – λιμάνι των Αγ. Σαράντα, η οποία χτίστηκε στα ερείπια της αρχαίας πόλης Αγκιάσμου ή Ογγήσμου – ο Μουσολίνι την ονόμασε Πόρτο – Έντα, προς τιμήν της κόρης του – βρίσκεται το ερειπωμένο καθολικό της Μονής των Αγ.Σαράντα Μαρτύρων, η οποία ιδρύθηκε και καταστράφηκε σε άγνωστη εποχή.

Η Μονή των Αγ. Σαράντα, κατά το Ζώτο το Μολοσσό, χτίστηκε « επί τεμένους ειδωλολατρικου, μεταβληθέντος επί της εκκλησιαστικης αρχαιότητος», ενώ κατά τον Ευαγγελίδη, η βυζαντινή βασιλική των Αγίων Σαράντα, αποτελεί κτίσμα των πρώτων βυζαντινών χρόνων. Λέγεται ότι, εκτός του κυρίου ναού, είχε και 40 παρεκκλήσια, αφιερωμένα στη μνήμη των Σαράντα Μαρτύρων της.

Είναι η μόνη Μονή στην ευρύτερη περιοχή που γνώρισε και αξιοποίησε τις κατακόμβες.

Η Μονή των Αγίων Σαράντα Φώτο -Ουγκολίνι

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΚΑΜΕΝΑΣ

Η μονή της Κάμενας, Σταυροπηγιακή και Πατριαρχική. Βρίσκεται ανατολικά του Δελβίνου και σε απόσταση μόλις 2 χμ επίσης ανατολικά του χωριού Κακοδίκη. Τιμώμενη ονόματι της Κοιμήσεως της Υπεραγίας Θεοτόκου. Είναι προικισμένη με πολλά κτήματα στη Φοινίκη, Λυκουρσίων κλπ. Στον

Κώδικα της μονής, ο οποίος συντάχτηκε το 1851, αναφέρεται ότι έχει χτισθεί στα 1032 επί αυτοκράτορα Ρωμανού. Στη μονή στεγάζονταν πολλά χειρόγραφα

Η ΜΟΝΗ ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΗΣ ΚΑΚΟΜΙΑΣ.

Είναι ενοριακή. Βρίσκεται στην παραλία της Νίβιτσας, σε απόσταση 30' οδοιπορικώς. Η κτίση της χρονολογείται τον 14^ο αιώνα. Ανεγέρθη επί αρχαίου ναού.

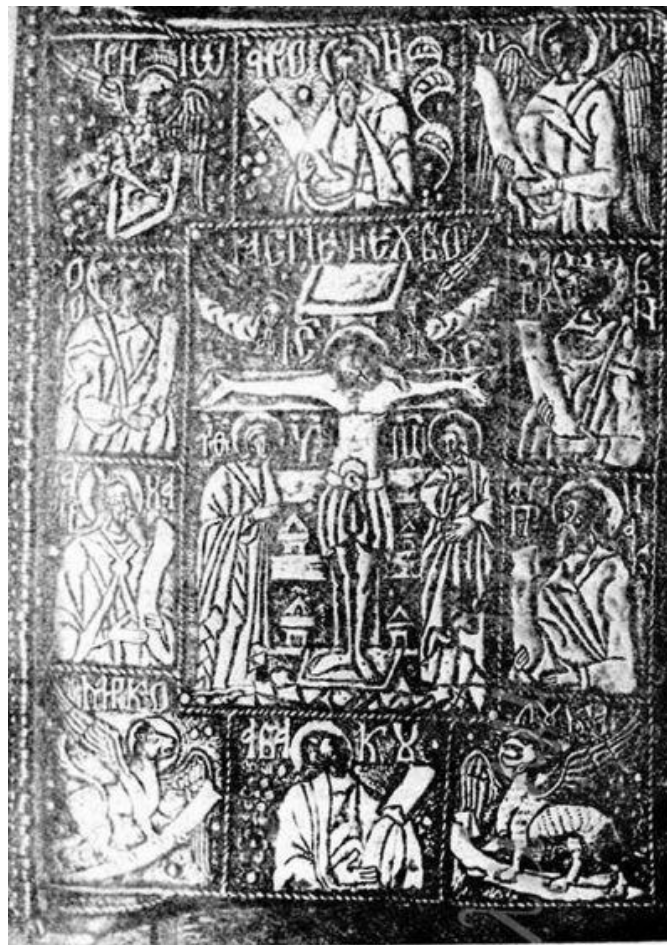
Η μονή είναι ιδιαίτερα ξακουστή για το ευαγγέλιο της Η ιστορία του Ευαγγελίου δεν είναι γνωστή, η παράδοση αναφέρει ότι είναι ένα απο τα τέσσερα θαυμαστά Ευαγγέλια του κόσμου. Είναι γραμμένο σε περγαμνή και με εικονογράφιση έγχρωμη. Στην ακτή

της Κοκαμιάς το έβγαλαν από την θάλασσα τα φύκια και από κει το πήρε ένας βοσκός που έβοσκε στην παραλία τα πρόβατά του.

Το Ευαγγέλιο της Κοκαμιάς πίστευαν και Τούρκοι. Οι Μουσουλμάνοι του Κουρβελεσίου έστειλαν στην Κοκαμιά αφιερώματα πάμπολλα και μάλιστα ζώα χοντρά και λιανά. Έλυναν τις διαφορές τους με όρκο στο Ευαγγέλιο. Στο διάστημα των αιώνων είχε περιπέτειες και γι' αυτό οι Νιβιτσιώτες είχαν λάβει δρακόντεια μέτρα για τη διασφάλιση του.

Κατά τους δύσκολους καιρούς του βαλκανικού πολέμου οι κάτοικοι της Νίβιτσας κατέφυγαν πρόσφυγες στην Κέρκυρα. Εκεί μετέφεραν και το Ευαγγέλιο. Σπείρα Γερμανών αρχαιοκάπηλων προσπάθησε να το αγοράσει προσφέροντας ενάμιση εκατομμύριο μάρκα. Μετά την λήξη του πολέμου γύρισε στη Νίβιτσα. Επί αλβανικών κυβερνήσεων του Μεσοπολέμου Κινδύνευσε να φύγει από την αρχαία κοιτίδα του για να μεταφερθεί στα Τίρανα.

Έμεινε στη Νίβιτσα ως το Μάρτη του 1941. Τότε το πήραν οι Έλληνες αξιωματικοί της 3ης Μεραρχίας, κι έκαναν λειτουργία στις κρίσιμες ημέρες των ορμητικών επιθέσεων του Μουσολίνι στο μέτωπο. Με τη λήξη των εχθροπραξιών θαυματουργό ευαγγέλιο μεταφέρθηκε στην Αθήνα.

6 m.
Άργυρο περίκλυμα του Ευαγγελίου της Κοκαμιάς.

Η ΜΟΝΗ ΔΙΒΡΟΒΟΥΝΙΟΥ Ἡ ΣΤΥΛΟΥ ΚΑΙ ΔΙΒΡΗΣ Ἡ ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΣΤΥΛΙΩΤΙΣΣΑΣ.

Είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Βρίσκεται στο βουνό Διβροβούνι, σε απόσταση 45' της ώρας με τα πόδια ΒΑ του χωριού Δίβρη. Πρόκειται για Σταυροπηγιακή Μονή. Κατά τον Αραβαντινό ιδρύθηκε επί της εποχής των αυτοκρατόρων του Βυζαντίου Κομνηνών (1057-1204).

Ο Β. Μπαράς θεωρεί ότι η μονή ήταν σε ακμή το 5^ο μΧ αιώνα. Καταστράφηκε από τους

Λιάμπιδες κατά τον Πόλεμο του Λυκουρσιού 1878 και αποκαταστάθηκε το 1882.

Ο Σπυρομίλιος κρίνει ότι ιδρύθηκε λίγο πριν την άλωση της Πόλης. Ο Μυστακίδης εντόπισε γραπτά μνημεία τα οποία πηγαίνουν την ίδρυση της Μονής μέχρι τα 1400.

Διετέλεσε Πατριαρχική Εξαρχία, η οποία καταργήθηκε στα 1664 για να προσαρτηθεί στην Επισκοπή Χιμάρας και Δελβίνου.

Στα 1775 ο Κοσμάς ο Αιτωλός ίδρυσε εδώ σχολή δασκάλων η οποία υπήρξε μέχρι το 1905. Αξιοσημείωτη υπήρξε η συμβολή της σχολής αυτής στην ίδρυση άλλων σχολείων στα γειτονικά χωριά.

Η μονή είχε πλούσια βιβλιοθήκη όπου σώζονταν πέντε χειρόγραφοι χάρτινοι κώδικες.

Η Μονή του Διβροβουνίου, υπήρξε ταυτόχρονα το ορμητήριο των Διβριωτών στις συνεχείς συγκρούσεις με τους Λιάμπιδες.